

9.12.2025

Kaupunginmuseon lausunto Östersundomin kappelin ympäristön osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2025-008185 T 10 03 03

Asemakaavapalvelut on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Östersundomin kappelin ympäristön osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön vaalimisen näkökulmasta ja on päättänyt lausua kantanaan seuraavaa.

Östersundomin kappelin ympäristön ennestään asemakaavoittamattomalle alueelle laaditaan asemakaava. Kaavan tarkoituksena on mahdollistaa nykyisten pientaloalueiden maltillinen täydennysrakentaminen. Samalla alueelle muodostetaan tarvittavat katu- ja kulkuyhteydet sekä tutkitaan alueen virkistys- ja viherverkosto ja turvataan alueen luonto- ja kulttuuriympäristöarvot.

Alue sijaitsee Östersundomin kaupunginosassa, Östersundomin keskustan kaakkoispuolella. Suunnittelualue käsittää Kappelintien ja Långörintien ympäristön sekä näiden väliin jäävän Kapellvikenin luonnon-suojelualueen.

Alueella on erityisiä kulttuuriympäristöarvoja ja näiden säilyminen ja vaaliminen on tärkeä osa kaavatyötä. Valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt sekä muinaisjännökset otetaan huomioon kaavatyössä ja alueen rakennusten suojeluarvot tutkitaan ja merkitään kaavaan. Samalla tutkitaan Östersundomin kappelin hautausmaan laajentamista. Kappelintiestä on tavoitteena muodostaa katualuetta. Katualueen luonne ja sen vaatima tilavaraus tullaan suunnittelemaan tarkemmin kaavatyön aikana. Långörintien ajoyhteyden luonnetta tutkitaan ja siitä tullaan muodostamaan lähtökohtaisesti joko katualuetta tai kevyempi viher- tai suojelualueelle osoitettu ajoyhteys.

Suunnittelualueen keskeisin rakennus on Kappelitien päätteenä sijaitseva Östersundomin puinen kappelikirkko, johon on aikanaan voinut saapua vesiteitse suoraan mereltä. Yleisesti kappeliksi kutsuttu kirkko on Helsingin vanhin. Se on rakennettu 1700-luvun puolivälissä ja sen nykyinen ulkoasu on 1800-luvulta. Kirkko ja sen hautausmaa ovat osa Östersundomin kartanon, kappelin ja Björkuddenin huvilan muodostamaa RKY-alueita sekä maakunnallisesti arvokasta Östersundomin kartanon kulttuuriympäristöä.

9.12.2025

Lisäksi alueella on Kappelintien ja Långörintien ympärille muodostunutta väljää pientaloasutusta. Rakennuskanta on iältään vaihtelevaa vanhimpien rakennusten ollessa arviolta 1900-luvun taitteesta ja uusimpien 2000-luvun puolelta. Kappelintien linjaus on tiedettävästi ainakin 1800-luvun alusta ja sen ympäristössä rakentaminen on Långörintietä vanhempaa, ja tien varrella on myös muutamia 1900-luvun alussa istutettuja puutarhoja. Kappelintien alueella asuinrakennuksia on noin 20 kpl ja Långörintiellä alle 10 kpl. Ilmeeltään kaava-alue on vehreää ja rakentaminen asettuu pääosin laajojen pelto- ja ruovikkoalueiden välistä koHoaville metsäsaarekkeille.

Helsingin kaupungin kaavoituskontekstissa on harvinaista, että kulttuuriympäristöltään näin merkittävä alue asemakaavoitetaan ensimmäistä kertaa. Tämän johdosta alueen kulttuuriympäristön arvojen vaalimiseen ja jatkuvuuden varmistamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Asemakaavassa on osoitettava Östersundomin kappelin kirkkolain nojalla suojeltu kirkollinen rakennusperintö srs-merkinnöin ja kirkkolakiin viittaavin määräyksin. Asemakaavan valmisteluaineistosta ei vielä ilmene hautausmaan laajennuksen tarkempi sijoittuminen ja laajuus. Laajennuksen suunnittelussa on otettava huomioon kirkkolain nojalla suojeltu kokonaisuus.

Vuoden 2008 Liitosalueen rakennettu kulttuuriympäristö-selvityssä Östersundomin kappelin ympäristöä on käsitelty. Asemakaavaan tulee merkitä selvityksessä olevat kohteet Villan Slottet, Lass-Malmas, Julabo, Kyrkkokvarter, Talludd ja Rönbacka sr-2 merkinnällä.

Selvityksessä osoitettujen kohteiden lisäksi tulee selvittää ja arvioida Lass-Malmasin tilakokonaisuuden rakennusten sekä Kappelintie 24 rakennuksen kulttuuriympäristöarvoa.

Alueen täydennysrakentamisessa on huolehdittava siitä, että kirkkoympäristö säilyy maisemassa häiriöttömänä näkymissä kirkolta ympäristöön ja päinvastoin.

Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön reunaehdot tulee ottaa huomioon täydennysrakentamisen määrässä, sijoittumisessa, rakennusten mitoituksessa sekä ulkonäössä.

Arkeologia

OAS-aineistossa mainitaan, että kaavasunnittelussa tullaan huomioidaan mm. alueen maisemarakenne, kulttuuriympäristöarvot, muinaisjäännökset ja Kappelintien historiallinen tielinjaus. Kaavan selvitysaineistona on ollut Östersundomin arkeologisen inventoinnin päivitys

9.12.2025

(2023). Helsingin kaupunginmuseon toimesta on lisäksi parhaillaan tekeillä inventointi Östersundomin historiallisista teistä.

Östersundom, kappelin ympäristö -asemakaavan alueella Kappelintien ympäristössä sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) rauhoittaman historiallisen kylänpaikan Östersundom-Fantsby Fants Malms (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000010716) aluerajaus. Östersundomin kylän 1600-luvun kartalla esiintyvistä kuudesta tonttimaasta kaksi, Fants ja Malms, ovat sijainneet nykyisen Kappelintien ympäristössä. Tilat mainitaan nimeltä 1400-1500-lukujen asiakirjoissa. Kylätonttikohde on paikannettu ja rajattu inventoinnissa vuonna 2007 (Suhonen, V.-P. & Koivisto, A. 2007: Sipoon historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi 2007. Museovirasto/RHO). Kohde on tarkastettu vuonna 2011 (Suhonen, V.-P. & Heinonen, Janne 2011: Helsingin keskiaikaiset ja uuden ajan alun kylänpaikat. Inventointiraportti. Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut.) ja vuonna 2022–23 (Hämäläinen & Ahvonen 2022–2023: Helsingin kaupungin Östersundomin osayleiskaava-alueen esihistoriallisen ja historiallisen ajan muinaisjäännösten arkeologisen inventoinnin päivitys). Kohteen rajaus perustuu historiallisen karttamateriaalin, topografian ja myöhemmän maankäytön analyysiin. Kohteen rajauksista ei ole määritelty kajoavin menetelmin. Vaikka tonttimaan on omakotitaloistunut, saattaa maan alla olla säilyneenä vanhoja kulttuurikerroksia.

Tonttimaan alueelle on kohdistunut yksi arkeologinen valvontatutkimus, vuonna 2022 arkeologikonsultti Ark-byroon suorittama Östersundomin kirkon lämmitysjärjestelmän muutoksen johdosta tehty arkeologinen valvonta kirkon paikoitusalueella ja kirkkomaalla. Kyseisessä valvonnassa valvotulta alueelta ei havaittu merkkejä kylätontista.

Kappelintien historiallinen tielinjaus saattaa takautua jo 1700-luvulle, sillä tien linjaus on hyvin nykyisenkaltainen vuoden 1781 kartalla (Bonnej, Johan 1781). Näin ollen on positiivinen asia, että tämä vanha tielinjaus tullaan huomioimaan kaavahankkeessa.

OAS-aineistosta ei vielä ilmene tarkemmin uusien katu- ja kulkuyhteyksien sijainti, yleiskaavaluonnoksen rantareitin linjaus tai muu kaavan mahdollistama maankäyttö.

Mikäli muinaisjäännöksen alueelle suunnitellaan muuttuvaa maankäyttöä, tulee huomioida se, että maahan kajoaminen saattaa edellyttää arkeologisia tutkimuksia, kuten koekaivauksia kohteen säilyneisyyden tutkimiseksi tai arkeologista valvontaa.

Muinaisjäännöksen aluerajaus tulisi merkitä kaavaan sm-merkinnällä ja liittää siihen kaavamääräys 'Alueen osa, jolla sijaitsee muinaismuistollailla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Kohteen kaivaminen, peittämi-

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

4 (4)

9.12.2025

nen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain (295/1963) nojalla kielletty. Aluetta koskevista toimenpiteistä on neuvoteltava kaupunginmuseon kanssa.'

Historiallisten teiden osalta tiedot täydentyvät vuoden 2025 loppuun mennessä, kun Helsingin kaupunginmuseon suorittama Helsingin manneraluetta koskeva perusinventointi 2024–2025 valmistuu. Mikäli historiallisten teiden inventoinnissa tulee esille kohteita, jotka tulisi huomioida kaavaprosessissa, tulee kaupunginmuseo esittämään näkemyksensä näiden osalta kaavaprosessin aikana.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö